

Антиглобалістський рух та міжнародний тероризм

Проаналізовано характерні риси антиглобалістського руху та міжнародного тероризму, виявлено спільні риси та принципу відмінність між цими суспільно-політичними рухами. Зроблено компаративістський аналіз антиглобалізаційного руху та міжнародного тероризму.

***Ключові слова:** антиглобалістський рух, альтерглобалістський рух, глобалізація, міжнародний тероризм, інформаційні технології.*

Найбільш поширеним явищем сучасного світу, яке впливає практично на всі сторони життєдіяльності людини, держави, безумовно, є глобалізація. Водночас глобалізація – процес досить суперечливий. З одного боку глобальні проблеми людства, такі як голод, глобальне потепління, розповсюдження зброї масового знищення, пандемії (пташиний грип, свинячий грип, ВІЛ СНІД) не можливо вирішити без об'єднання зусиль всіх держав тобто без глобалізації зусиль. З другого боку процес глобалізації породжує низку негативних явищ: гегемонію великих транснаціональних корпорацій у світовій економічній системі, надзвичайну взаємозалежність національних економік, банківських систем одна від одної, при чому найменше коливання у розвинутих країнах таких як США відчутно по всьому світу (як приклад можна навести всесвітню економічну кризу 2008 року, яка зародилась у США, але вплив та результати якої відчували практично всі держави світу). Негативними, на нашу думку, є також тенденції збагачення одних держав за рахунок інших, при чому відбувається це за допомогою таких організацій – символів глобалізованого світу, як Всесвітня торгівельна організація, Міжнародний валютний фонд, Всесвітній банк та інші.

Велика кількість негативних наслідків глобалізації породила достатню кількість борців проти несправедливої економічної глобалізації, борців за роззброєння та проти війни як способу вирішення сучасних конфліктів, борців проти знищення лісів, забруднення водоймищ, противників гегемонії у світі багатих держав на чолі із США та інших. Всі представники вищезазначених напрямів об'єдналися та утворили антиглобалістський рух та стали представниками такого суспільного-політичного напрямку як антиглобалізм.

Ще одним наслідком глобалізації на переконання багатьох дослідників є міжнародний тероризм, який ставить собі за мету знищення глобалізму та встановлення у світі нових суспільних відносин без домінування жодного з суб'єктів міжнародних відносин. Міжнародний тероризм – явище суперечливе, яке за своєю організаційною основою, ідейними платформами, цілями та характером нагадує суспільно-політичний рух. Безумовно,

ми не виправдовуємо кривавих акцій міжнародних терористів, але разом з цим не можемо не помітити схожість міжнародного тероризму та антиглобалістського руху.

Вивчення таких явищ як антиглобалістський рух та міжнародний тероризм є надзвичайно актуальним. З нашого погляду, глобалізація є невідворотним процесом, але урахування об'єктивних зауважень, ідей антиглобалістів дозволить скорегувати глобалізацію у потрібне русло із більш позитивними наслідками для всіх країн та всього людства.

Предметом цього дослідження є спільні риси, зв'язок міжнародного тероризму та антиглобалістського руху. Мета – визначити схожість між антиглобалістським рухом та міжнародним тероризмом, з'ясувати, чи є останній одним з проявів антиглобалістського руху. Об'єкт дослідження – антиглобалістський рух, антиглобалістські організації, міжнародний тероризм.

Антиглобалістський рух, міжнародний тероризм та їх вплив на сучасні політичні процеси, систему міжнародних відносин – достатньо актуальна тема, до якої звертаються дедалі більше дослідників, але на превеликий жаль у вітчизняній історіографії антиглобалістський рух є практично не дослідженим. Міжнародному тероризму напроти приділяється набагато більше уваги і проблема висвітлена у багатьох монографіях.

Літературу, використану при написанні статті, можна класифікувати таким чином: присвячену антиглобалістському руху, глобалізації, міжнародному тероризму, антиглобалізму – глобалізації та антиглобалізму – тероризму одночасно.

Найбільш цікавою для нас працею, присвяченою проблематиці антиглобалістського руху, є збірка статей під редакцією О.Бузгаліна «Альтерглобалізм: теорія и практика «антиглобалістского движения». Ця робота присвячена етапам становлення, ідеологічним напрямкам діяльності, основним акціям протесту, джерелам фінансування антиглобалістського руху. Автори також висувають думку про те, що назва «антиглобалістський рух» є недостатньо об'єктивною, вони пропонують новий термін «альтерглобалістський рух»[1].

Досить змістовно розкрито різноманіття ідеологічних платформ антиглобалістського руху у збірці статей «Глобалізація сопроотивлення: боротьба в мире» під редакцією О.Бузгаліна та у ілюстрованому виданні грецьких авторів «Οι πόλεμοι της «Παγκοσμιοποίησης» Από το Άμστερνταμ και το Σιατλ μέχρι τη Γένοβα και την Κολεχχάγη» (прим. автора новогрецька мова «Війни глобалізації» від Амстердама та Сієтла до Женеви та Копенгагена»)[4;23].

Нові підходи до вивчення анти- та альтерглобалістського руху розглядаються у збірці статей під редакцією Л.Савина «Глобальний дискурс» та у статті К.Майданика «Альтернативное движение: фаза консолидации»[5;9].

Важливими, з нашого погляду є монографії та статті, присвячені питанням глобалізації та антиглобалізації: Б.Ракитського «Глобалізація капіталізма як новіший етап соціальної організації людства: (Глобалізація соц. непримиримости)», Б.Смітєнка «Противоречия глобалізації мирової економіки. Современный антиглобалізм и альтерглобалізм», В.Писарева «Екологізація міжнародних відносин», Девіда Хелда та Ентоні МакГрю «Παγκοσμιοποίηση/ Αντι-παγκοσμιοποίηση» (прим. автора «Глобалізація – Антиглобалізація» (переклад з англійської на новогрецьку) та монографія Б.Ліндсі «Глобалізація: повторення пройденого: Неопределенное будущее глобального капіталізма»[13;16;11;21;8].

У цих працях автори наводять позитивні та негативні наслідки глобалізації, детально розглядають причини виникнення антиглобалізму та аналізують заходи та акції протесту, які проводились антиглобалістським організаціями.

Цікаві концепції розвитку глобалізації розглядаються у статтях В.Захожая «Парадоксы финансовой глобализации», П.Шуканова «Влияние этнополитического фактора на процессы глобализации и регионализации», Г.Вайнштейна «Интернет как фактор общественных трансформаций»[7;20;3]. В останній статті автор вдало проводить паралелі виникнення, розвитку та розповсюдження Інтернету із розвитком глобалізації.

Блок праць, присвячених проблематиці тероризму, а саме міжнародному тероризму, представлений роботами Ф.Антипенка «Теории мирового развития и антитеррористическое право. Логика сопрягаемости», Г.Мирського «Дракон встает на дыбы: О международном терроризме», Е.Сатановського «Глобализация терроризма и ее последствия»[2;10;15]. Як глобальний проект розглядає тероризм Г.Почепцов у своїй роботі «Глобальні проекти: конструювання майбутнього»[12].

Окремо варто зазначити монографію К.Денчева «Феномен антиглобалізма»[6]. Автор хронологічно досліджує розвиток глобалізації, окремо виділяє розділ присвячений антиглобалістському руху та міжнародному тероризму.

Необхідно зазначити, що матеріали з нашої проблеми дуже широко представлені в мережі Інтернеті.

Для більш чіткого розуміння проблематики нашої роботи спробуємо визначити, що таке антиглобалістський рух та міжнародний тероризм.

Антиглобалістський рух (antiglobalistic movement) – загальна назва громадських організацій, рухів і ініціативних груп, які ведуть боротьбу із соціальними, економічними, політичними і екологічними наслідками глобалізації в її нинішній формі. Хоча учасники антиглобалістських виступів часто діють спільно, цей рух є неоднорідним. Його активісти виходять з різних, іноді прямо протилежних підходів в розумінні глобалізації, дотримуються найрізноманітніших уявлень про альтернативи цьому процесу і використовують неоднакові методи й тактику дій. Сама назва «антиглобалістський рух» не є загальноприйнятою в його рядах. Часто вживаються також назви «альтерглобалістський рух» (рух за «альтернативну глобалізацію»), «рух за глобальну справедливість», «рух рухів» тощо[19,191].

Основні діючі суб'єкти антиглобалістського руху – це громадські, неурядові або політичні групи та асоціації. Вони можуть мати місцевий, регіональний, національний або міжнародний характер, займатися конкретною вузькою проблематикою або претендувати на рішення проблем в масштабі всього суспільства. Спектр цих організацій достатньо широкий[19,191].

Поняття «тероризм» з'явилося досить давно, ще за часів Французької буржуазної революції. У сучасній етимології «тероризм» визначається як жах, страх, викликаний жорстокими насильницькими діями[6,122]. Міжнародність тероризму характеризується зростаючою претензійністю, масштабністю його цілей та співпрацею різних локальних груп з різних країн[6,125].

Ці суспільно-політичні рухи мають багато схожого, деякі вчені називають міжнародний тероризм одним з проявів антиглобалістського руху. Так, російський дослідник К.Денчев називає міжнародний тероризм

«окремим випадком антиглобалістського руху»[6,143]. Ми спробуємо виокремити ознаки притаманні одночасно антиглобалістському руху та міжнародному тероризму, а також визначимо схожість та принципову різницю між ними.

Першою ознакою, яка характеризує обидва суспільно-політичних рухи, які ми розглядаємо, є їх антисистемність. Основною метою своєї діяльності антиглобалістський рух та міжнародний тероризм вважають боротьбу із світовим порядком, що склався, та глобалізацією загалом.

Рух антиглобалістів являє собою нову форму суспільної протестної організації, яка з'явилась та почала активну діяльність у кінці ХХ – на початку ХХІ століть. Міжнародний тероризм, в свою чергу, безперечно є проявом протесту. Створення всім відомої терористичної організації «Аль-Каїда», яка активізувала терористичну діяльність на початку ХХІ століття, стало реакцією на процеси глобалізації, які постійно розширюються.

Головними винуватцями негативних наслідків глобалізації антиглобалісти та міжнародні терористичні організації вважають західні країни на чолі із США, які є найбільш розвинутими та заможними державами світу, а також великі ТНК та міжнародні фінансові організації.

Варто зазначити, що сучасний антиглобалістський рух та міжнародний тероризм безперечно мають глобальний характер.

Другою спільною ознакою антиглобалістського руху та міжнародного тероризму необхідно назвати використання продукту глобалізації – новітніх інформаційних технологій (Інтернет, мобільні телефони та інше) у організації їх діяльності.

Інтернет, який більшість дослідників називають символом глобалізації, є дуже важливим чинником, який суттєво впливає на формування та діяльність антиглобалістського руху та тероризму.

Інтернет поставив під загрозу «закритість» більшості країн третього світу та показав, що західні країни стоять на порядок вище за рівнем розвитку, соціальними стандартами. Одночасно, антиглобалісти, наприклад, основну свою діяльність реалізують у глобальній мережі. Спілкування між членами організації, діяльність сайтів, тематичних антиглобалістських Інтернет-крамниць, організація крупномасштабних заходів антиглобалістів – все це здійснюється за допомогою Інтернету.

Міжнародний тероризм також характеризується публічністю та активно використовує у своїй діяльності інформаційні технології. Все терористичні організації мають свої веб-сайти, важливі заяви лідерів організації також робляться через Інтернет.

Врешті представники обох суспільно-політичних рухів використовують у своїй діяльності мобільні телефони, комп'ютери, навігатори та інші досягнення сучасних інформаційних технологій.

Далі варто звернути увагу на організаційні форми антиглобалістського руху та міжнародного тероризму. Обидва суспільно-політичних рухи, які ми розглядаємо, не мають єдиного центру. Рухи представлені цілим різноманіттям організацій, течій. В обох випадках відсутній єдиний керуючий центр та лідер. Локальні групи співпрацюють між собою, при цьому можуть об'єднуватись для проведення одного конкретного заходу.

Наступним важливим питанням для будь-якого суспільно-політичного руху є, безперечно, питання фінансування та залучення коштів. Так тероризм частково фінансується за рахунок прибутків від продажу нафти, якою багаті більшість арабських країн. Фактично гроші, якими західні країни розплачуються за нафту, опосередковано перетікають до рук терористів. Звичайно, існує безліч незаконних джерел, з яких фінансуються

терористичні організації. Антиглобалістські організації використовують всі можливі шляхи залучення коштів: від виготовлення спеціальної продукції із відповідною символікою, збором членських внесків до діяльності Інтернет-крамниць. Антиглобалістський рух також дуже часто фінансується за рахунок коштів великих транснаціональних компаній та фондів, що суперечить його ідеології та принципам.

Таким чином, розглянувши основні характерні ознаки антиглобалістського руху та міжнародного тероризму, ми можемо зробити наступні висновки.

По-перше, проаналізувавши наявність спільних рис, ми можемо частково погодитись з деякими дослідниками, які визначають міжнародний тероризм як окремих випадок антиглобалістського руху, при цьому наголосивши, що такий підхід не суперечить та не виключає рішучості боротьби із міжнародним тероризмом.

По-друге, незважаючи на наявність великої кількості спільного, ми не можемо погодитись із методами діяльності міжнародного тероризму. Якщо діяльність терористів у минулому ХХ столітті інколи нагадувала акцію, яка прагне привернути найбільшу увагу, коли терористи заздалегідь попереджували представників влади та поліцію про закладені вибухові пристрої, то зараз акції терористичних груп характеризуються жорсткістю та кривавістю.

Література

1. *Альтерглобализм: теория и практика «антиглобалистского движения»*/ Под ред. А.В.Бузгалина. – М.: Едиториал УРСС, 2003. – 256 с. (научно-публицистическая серия «Библиотека журнала «Альтернативы»).
2. *Антипенко В.Ф.* Теории мирового развития и антитеррористическое право. Логика сопрягаемости. К., 2007. – 440 с.
3. *Вайнштейн Г.* Интернет как фактор общественных трансформаций// Мировая экономика и международные отношения. – 2002. – № 7. – С.16-27.
4. *Глобализация сопротивления: борьба в мире*/ Отв. Ред. С. Амин и Ф. Утар: Пер. С англ./ Под ред. и с предисл. А.В.Бузгалина. – М.: Едиториал УРСС, 2004. – 304 с. (научно-публицистическая серия «Библиотека журнала «Альтернативы»).
5. *Глобальный дискурс: Сборник статей*/ Под ред. Л.В. Савина. – Сумы: ИТД «Университетская книга», 2003. – 142 с.
6. *Денчев К.* Феномен антиглобализма: учеб. Пособие для вузов/ Гос. ун-т – Высшая школа экономики. – М.: Изд. дом ГУ ВШЭ, 2005. – 218 с.
7. *Захожай В.* Парадоксы финансовой глобализации// Персонал. – 2002. – №9. – С.24-31.
8. *Линдси Б.* Глобализация: повторение пройденного: Неопределенное будущее глобального капитализма/ Брикн Линдси; пер. с англ. – М.: ИРИСЭН, 2008. – 416 с.
9. *Майданик К.* Альтернативное движение: фаза консолидации? Ч.2. Пути в будущее: Круглый стол «Антиглобалист. движения – начало великой смуты XXI ве-ка?// Мировая экономика и международные отношения. – 2002. – № 12. – С.3-10.
10. *Мирский Г.И.* Дракон встает на дыбы: О международном терроризме// Мировая экономика и международные отношения. 2002. № 3. – С. 36 – 46.
11. *Писарев В.Д.* Экологизация международных отношений// США экономика политика идеология. – 1996. – № 10. – С.23-26.
12. *Почепцов Г.* Глобальні проекти: конструювання майбутнього. – Навч. Посібник – К.: Український центр політичного менеджменту, 2009. – 212 с. – (Б-ка журн. «Соціальна психологія»).

13. *Ракитский Б.В.* Глобализация капитализма как новейший этап социальной организации человечества: (Глобализация соц. непримиримости): Материалы к науч. геопол. конф. «Глобализация и антиглобализм», Москва, 9 нояб. 2001г. – 36 с.

14. *Рогожина Н.* Политическое лицо антиглобалистов// Мировая экономика и международные отношения. – 2002. – № 6. – С.31-38.

15. *Сатановский Е.Я.* Глобализация терроризма и ее последствия// Международная жизнь. – 2001. – № 9/10. – С.17-25.

16. *Смитенко Б.М.* Противоречия глобализации мировой экономики. Современный антиглобализм и альтерглобализм. – М.: Московский государственный университет, 2005. – 130 с.

17. *Трофименко М.В.* Антиглобализм та пацифізм проти інтеграційних процесів у сучасному світі// Нова парадигма: Журнал наукових праць/Гол. Ред. В.П. Бех. – Вип. 65. – Ч. 2 – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2007. – С. 279 – 285.

18. *Трофименко М.В.* Антиглобалістський рух: ідеологія та джерела фінансування// Гілея (науковий вісник): Збірник наукових праць/ Гол. Ред. В.М.Вашкевич. – К., 2009 – Вип. 19. – С. 302 – 309.

19. *Трофименко М.В.* Сучасні інформаційні технології у антиглобалістському русі// Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. Випуск 80. Частина 1 (у двох частинах). К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка Інститут міжнародних відносин, 2008. – С. 190 – 195.

20. *Шуканов П.В.* Влияние этнополитического фактора на процессы глобализации и регионализации// Регион. перспективы. – 2000. – № 1. – С.59-64.

21. *David Held, Anthony McGrew* Παγκοσμιοποίηση/ Αντι-παγκοσμιοποίηση. –ΘΕΩΡΙΑ – ΙΔΕΕΣ ΠΟΛΥΤΡΟΠΟΝ 2004. – 239. (прим. автора «Глобалізація – Антиглобалізація» (переклад з англійської на новогрецьку).

22. *Μητσίου Α.Χ.* Αντι Παγκοσμιοποίηση Η Νέα Κοινωνική Επανάσταση. – Θεσσαλονίκη: Έκδοση Αρχέτυπο, 2005. – 287. (прим. автора новогрецька мова «Антиглобалізація нова суспільна революція» – Салоніки, 2005).

23. *Οι πόλεμοι της «Παγκοσμιοποίησης»* Αλό το Άμστερνταμ και το Σιατλ μέχρι τη Γένοβα και την Κοπεγχάγη. – Αθήνα: ΑΚΑΑΑ, 2003. – 192. (прим. автора новогрецька мова «Війни глобалізації» від Амстердама та Сіетла до Женеви та Копенгагена», Афіни).

Трофименко Н.В. Антиглобалистское движение и международный терроризм

Проанализированы характерные особенности антиглобалистского движения и международного терроризма, выявлены общие черты и принципиальные отличия между этими общественно-политическими движениями. Проведен компаративистский анализ антиглобалистского движения и международного терроризма.

Ключевые слова: антиглобалистское движение, альтерглобалистское движение, глобализация, международный терроризм, информационные технологии.

Trofymenko, M.V. Antiglobalistic movement and international terrorism

Features of the antiglobalistic movement and international terrorism have been analyzed. Similarities and distinctions in kind between these social political movements were revealed. Comparative analysis of antiglobalistic movement and international terrorism is carrying out.

Key words: antiglobalistic movement, alterglobalistic movement, globalization, international terrorism, informational technologies.